

Г.С. Степанов, П.В. Оріховський

Національний університет оборони України ім. І. Черняховського, Київ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОПЕРАТИВНОГО МИСТЕЦТВА ПОВІТРЯНИХ СИЛ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Проведений аналіз локальних війн та збройних конфліктів сучасності, визначено, що провідна роль у них відводиться угрупованням повітряного нападу, які здатні вирішувати не тільки оперативні, а й стратегічні завдання. В статті визначено, що боротьба в повітрі набуває актуальності, в той же час, заходи для підвищення ефективності протиборства у повітрі мають практичну спрямованість, яка полягає у розробці нових та модернізації існуючих засобів збройної боротьби, а також удосконаленні способів і тактичних прийомів застосування цих засобів, що призводить до переходу від оперативного мистецтва до тактики. Розглянуто проблемні питання, застосування Повітряних Сил, наведені погляди щодо розвитку оперативного мистецтва, форм застосування Повітряних Сил з урахуванням сучасних тенденцій ведення збройної боротьби.

Ключові слова: оперативне мистецтво, протиповітряна оборона, повітряна оборонна (протиповітряна) операція, угруповання військ, Повітряні Сили.

Вступ

Постановка проблеми. Аналіз збройних конфліктів останніх десятиріч свідчить про зростання тенденції застосування засобів ураження з повітря, як пілотованих, так і безпілотних.

В сучасних умовах засоби повітряного нападу використовуються для нанесення масованих ракетних авіаційних ударів під час проведення повітряних наступальних операцій (Ірак – 1991р. “Буря в пустелі”, Ірак – 1998р. “Лис пустелі”, Югославія – 1999р. “Союзницька сила”), зосереджених і групових ударів (Ірак – 2003р. “Свободу Іраку” Лівія – 2011р. “Об’єднаний захисник”, Сирія – 2013р. по т.ч. “Ісламська держава”), застосування безпілотних літальних апаратів для здійснення розвідки та нанесення одиночних ударів з повітря (Україно-Російська війна – 2014р. по т.ч.) [1].

Також повітряні судна та безпілотні літальні апарати можуть використовуватися з метою здійснення терористичних актів на цивільних та військових об’єктах (терористичні акти на території США – 2001р. [2], диверсії на військових об’єктах на території України – 2015-2018р.р.).

Отже, в сучасних умовах провідна роль у збройних конфліктах відводиться повітряній компоненті, яка здатна вирішувати не тільки оперативні, а й стратегічні завдання.

Тому, оборона (захист) військ та об’єктів держави від ударів з повітря стає одним із важливих завдань збройних сил, успішне вирішення якого не може не вплинути на результат війни.

Посилення залежності ходу і результатів воєнних дій від результатів протистояння в повітрі під-

вищує вимоги до організації комплексної боротьби з повітряним противником.

Виходячи з цих обставин, проблема протиповітряної оборони держави (військ та критичних об’єктів) стає ще більш актуальною та набуває загальнодержавного масштабу [1; 3].

В той же час, всі заходи, які проводяться для підвищення ефективності протиповітряної оборони, мають практичну спрямованість, полягають у розробці нових та модернізації існуючих засобів збройної боротьби, а також удосконаленні способів і тактичних прийомів застосування цих засобів.

Загальновійськові командувачі (командири) оперативних (оперативно-тактичних) ланок управління розглядають протиповітряну оборону на рівні безпосереднього прикриття військ на полі бою, виключаючи протиповітряну оборону держави. За досвідом, отриманим в ході ведення бойових дій на сході країни, виникає думка, що за допомогою тактичних підрозділів (батальйону, дивізіону, ескадрильї) можна вирішити не тільки тактичні, а і оперативні завдання. Це можливо тільки при низькій інтенсивності збройного конфлікту та не ефективній протиповітряній обороні, але при масованому застосуванні засобів повітряного нападу противника з різних напрямків сили і засоби ППО зможуть виконати своє призначення лише в умовах єдиної комплексної системи протиповітряної оборони держави.

Тактичний рівень мислення в оперативно-стратегічній ланці проявляється у спрощеному розумінні змісту, форм і способів застосування збройних сил при вирішенні завдань протиповітряної оборони угруповань військ та важливих (критичних) об’єктів, що призводить до переходу від оперативного мистецтва до тактики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В роботах [1–4] проаналізовані досвід бойового застосування ВПС та ППО провідних у військовому відношенні країн світу в операціях та під час проведення заходів міжнародного рівня, визначені основні напрями розвитку та бойового застосування ВПС та ППО. У періодичних виданнях [5–12] наведені погляди щодо розвитку оперативного мистецтва, форм та способів застосування Повітряних Сил. Визначені проблеми, що виникли у Повітряних Силах Збройних Сил України, запропоновані напрями стосовно їх вирішення. Виникає необхідність узагальнення та систематизації результатів аналізу для подальшого визначення обґрунтованих шляхів вирішення проблемних питань.

Тому мета статті полягає у розгляді проблемних питань щодо форм застосування Повітряних Сил в протиповітряній обороні, операціях та шляхів їх вирішення.

Виклад основного матеріалу

Аналіз збройних конфліктів свідчить, що повітряна компонента нападаючої сторони, яка використовувала новітні літаки, вертольоти, крилаті ракети і безпілотні літальні апарати, різноманітні види зброї і способи подолання ППО, в усіх випадках виконувала покладені на неї завдання майже в повному обсязі.

Застосування в ході бойових дій високоефективних засобів збройної боротьби, в першу чергу високоточної зброї, забезпечувало надійне завоювання панування в повітрі, порушення системи управління військами та роботи важливих ланок економіки противника, поразку основних угруповань його військ і ставило країну, яка підвергалася нападу, часто в безвихідь. Протиповітряна оборона не давала належного ефекту.

Вирішення завдань протиповітряної оборони в найбільш напружені періоди боротьби за стратегічну ініціативу та завоювання панування в повітрі, особливо в період проведення противником повітряної наступальної операції, можливо лише комплексно: не тільки Повітряними Силами ЗС України, але і застосуванням всіх видів і родів військ Збройних Сил України в інтересах придушення авіаційного угруповання та систем управління і навігації противника [3–4].

Операції різного масштабу стали в даний час основними оперативними формами боротьби з повітряним противником в провідних арміях світу.

Це обумовлено низкою об'єктивних передумов, головною з яких є те, що саме операція як форма організації воєнних дій в більшій мірі забезпечує узгоджену та ефективну реалізацію можливостей угруповання різнорідних сил і засобів в інтересах досягнення єдиної оперативної або стратегічної мети.

Разом з тим, операція є найбільш складна форма організації воєнних дій, яка вимагає від командуючих та керівного складу штабів всеосяжних знань, специфічних навиків, багатой інтуїції, досвіду та добре розвинутих організаторських здібностей [5–9].

На даний час у відповідності з існуючими в провідних арміях світу поглядами найважливіша роль в боротьбі з повітряним противником відводиться **повітряній оборонній (протиповітряній) операції**, яка є складовою частиною стратегічної операції.

Повітряна оборонна (протиповітряна) операція є сукупністю завчасно спланованих, узгоджених та взаємопов'язаних за метою, завданням, місцем та часом операцій (бойових дій) Повітряних Сил, сил і засобів ППО видів Збройних Сил, бойових дій частин (підрозділів) РВіА, дій сил спеціальних операцій і дій частин (підрозділів) спеціальних військ (сил), які проводяться по єдиному замислу і плану для вирішення на протязі визначеного часу стратегічних і оперативно-стратегічних завдань при вирішальній ролі Повітряних Сил.

Метою **повітряної оборонної (протиповітряної) операції** є зрив (відбиття) повітряної наступальної операції противника, прикриття від ударів з повітря важливих об'єктів, угруповань військ, збереження боєздатності та створення умов для завоювання панування в повітрі.

Повітряна оборонна (протиповітряна) операція є складовою частиною операції сил оборони, а також може бути і елементом протиповітряної оборони держави.

Повітряна оборонна (протиповітряна) операція може включати:

операцію Повітряних Сил;
ряд послідовних та одночасних повітряних і протиповітряних битв по відбиттю масованих ударів авіації противника;

нанесення окремих, заздалегідь спланованих випереджувальних ударів та ударів у відповідь авіації, ракетних військ і артилерії по аеродромах, позиційних районах ракет та системі управління противника для ослаблення авіаційного та ракетного угруповання перед початком його повітряної наступальної операції;

бойові дії з'єднань (частин, підрозділів) Повітряних Сил, сил і засобів ППО видів Збройних Сил щодо зриву ешелонованих нальотів авіації противника;

проведення диверсійних та інших дій проти об'єктів системи управління і базування авіації противника;

виконання заходів забезпечення.

Враховуючи вирішальну роль Повітряних Сил в повітряній оборонній (протиповітряній) операції,

застосування сил і засобів Повітряних Сил найбільш доцільно також здійснювати у формі операції – **операції Повітряних Сил**, що проводиться в найбільш напружені періоди боротьби, як правило, при відбитті повітряної наступальної операції противника.

Таким чином, **виникла необхідність дослідити доцільність застосування Повітряних Сил у формі операції.**

Операція Повітряних Сил – сукупність узгоджених за метою, завданням, місцем та часом повітряних і протиповітряних битв та боїв оперативнотактичних з'єднань, групових і одиночних авіаційних ударів та спеціальних бойових польотів військових частин безпосереднього підпорядкування Повітряних Сил, що проводяться за єдиним замислом і планом самостійно або у взаємодії з іншими видами та родами військ Збройних Сил у визначений час, для виконання окремих оперативнотактичних або оперативних завдань.

Операції Повітряних Сил можуть бути як самостійними, так і складовою частиною повітряної оборонної (протиповітряної) операції.

Основними цілями операції Повітряних Сил у відповідності до їх призначення можуть бути: зрив (відбиття) повітряної наступальної операції противника; прикриття від ударів з повітря важливих об'єктів та головних угруповань військ; ослаблення авіаційних, протиповітряних і ракетних угруповань противника; ослаблення оперативних резервів противника і зрив (порушення) їх маневру (висування, перегрупування, перевезки); порушення (ускладнення) державного і воєнного управління (управління угрупованнями військ) противника; зниження воєнно-економічного потенціалу противника; ізоляція районів збройного конфлікту, висадки (десантування) повітряних десантів та інші.

Складовими операції є:

повітряні та протиповітряні битви і бої повітряних командувань;

групові та одиночні авіаційні удари бомбардувальної і штурмової авіації;

групові та одиночні спеціальні бойові польоти підрозділів розвідувальної авіації і авіації РЕБ;

бойове застосування військових частин радіотехнічних та спеціальних військ Повітряних Сил.

З'єднання і частини Повітряних Сил в операції (бойових діях) можуть вирішувати наступні основні завдання:

частини РТВ ПвК у взаємодії з частинами розвідки Збройних Сил України викривають підготовку та початок повітряного нападу противника, ведуть радіолокаційну розвідку, сповіщають органи державного і воєнного управління про загрозу повітряного нападу, забезпечують пункти управління розвідувальною інформацією, частини ЗРВ і авіації бойовою інформацією про повітряного противника;

винищувальна авіація і зенітні ракетні війська ПвК прикривають важливі державні і військові об'єкти, угруповання військ від ударів повітряного противника, знищують засоби повітряного нападу противника в польоті, ведуть боротьбу з літаками дальнього радіолокаційного виявлення та наведення; з авіацією і крилатими ракетами противника в визначених зонах відповідальності. Винищувальна авіація, крім цього, виконує завдання по супроводженню ударної авіації при нанесенні нею ударів по об'єктам на території противника;

авіаційні частини безпосереднього підпорядкування ведуть повітряну розвідку, знищують засоби ППО противника, його авіацію на аеродромах, ракетні засоби, наземні елементи систем ДРЛВ і РУК; наносять ураження сухопутним угрупованням військ противника; руйнують та мінують злітно-посадочні смуги і блокують авіацію на аеродромах; порушують перевезки військ; наносять ураження об'єктам воєнно-економічного потенціалу, інфраструктури противника, порушують роботу системи управління військами, авіацією, ППО та системи дальнього радіолокаційного наведення і управління; здійснюють безпосередню авіаційну підтримку Сухопутних військ; забезпечують повітряні перевезення;

частини і підрозділи РЕБ подавляють перешкодами системи управління військами (силами) і зброєю противника, знижують ефективність використання його зброї, прикривають свої об'єкти від радіолокаційної розвідки противника і його ударів з повітря.

Одною з актуальних проблем оперативного мистецтва Повітряних Сил є наукове обґрунтування завдань і форм бойового застосування повітряних командувань Повітряних Сил.

Війська повітряного командування виконують завдання у складі Повітряних Сил і призначені для прикриття від ударів повітряного противника важливих державних і військових об'єктів, угруповань військ у визначених зонах відповідальності узгодженими зусиллями бригад, полків родів військ, які входять до його складу.

Бойове застосування військ повітряного командування у залежності від цілей, завдань, характеру та масштабу може здійснюватися у формах протиповітряних, повітряних битв і боїв.

Протиповітряна битва – сукупність узгоджених та взаємопов'язаних за метою, завданнями, місцем та часом повітряних і протиповітряних боїв частин (підрозділів) винищувальної авіації та ЗРВ повітряних командувань, які проводяться за єдиним замислом і планом з метою розгрому оперативного угруповання авіації противника в повітрі, відбиття її ударів по військам і об'єктам в межах операційної зони та недопущення прольоту в глибину території держави.

Розмах протиповітряної битви визначається тривалістю та побудовою масованого удару авіації противника, глибиною її дій, відстанню рубежів знищення повітряного противника силами ВА.

Повітряна битва – сукупність одночасних та послідовних повітряних боїв, які проводяться визначеним складом сил винищувальної авіації за єдиним замислом і планом з метою розгрому авіаційного угруповання противника та виконання одного оперативного завдання.

Основним завданням винищувальної авіації в повітряній битві є знищення повітряного противника на зовнішніх рубежах (дальніх підступах) з метою нанесення йому максимальних втрат та створення умов для завершення його розгрому наступними ешелонами. Повітряна битва, як правило, буде проводитися при відбитті масованих ударів головних сил стратегічної (тактичної) авіації.

В рамках операції Повітряних Сил можуть проводитися декілька повітряних битв. Їх кількість залежить від кількості масованих ударів повітряного противника і своїх сил винищувальної авіації.

Протиповітряні та повітряні битви будуть вестися, як правило, силами і засобами ППО одного повітряного командування на одному оперативному напрямку проти угруповання противника, яке виконує оперативне завдання. В деяких випадках в протиповітряній та повітряній битві можуть брати участь сили і засоби ППО декількох повітряних командувань.

Отже, в залежності від дій засобів повітряного нападу противника, просторових показників операцій та інших факторів Повітряні Сили застосовуються на стратегічному, оперативному, оперативно-тактичному та тактичному рівнях. Варіант системи застосування Повітряних Сил наведений на рис. 1.

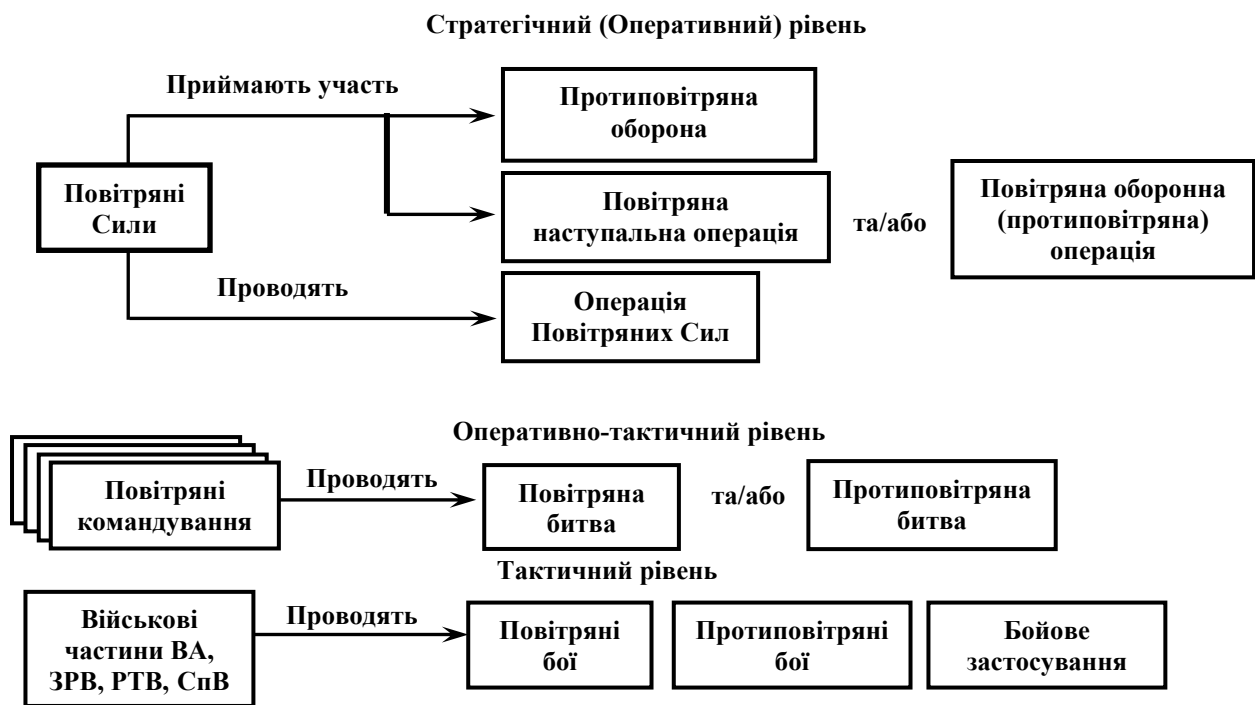

Рис. 1. Варіант системи застосування Повітряних Сил

Характеризуючи складові повітряної оборонної (протиповітряної) операції, в особливості операції Повітряних Сил, протиповітряних та повітряних битв, необхідно відмітити, що потребує дослідження та вивчення їх зміст, можливості та способи ведення, взаємного впливу їх один на одного, сил і засобів, які залучаються, та питання управління.

Таким чином, на даний час залишається актуальним питання визначення нових форм застосування Повітряних Сил та їх детальне наукове обґрунтування. Вже зараз необхідно шукати відповідь на питання, по яким напрямкам будуть розвиватися форми оперативного застосування Повітряних Сил з

урахуванням тенденцій розширення розмаху і масштабу стратегічних дій, інтеграції різних видів операцій в сумісні операції більш високого рівня.

Вирішення проблем в області оперативного мистецтва неможливо без підвищення ефективності воєнно-наукової роботи, більш активної участі вчених Національного університету оборони України, Харківського національного університету Повітряних Сил та Центрального науково-дослідного інституту ЗС України. Тільки сумісними зусиллями можливо вирішення фундаментальних наукових проблем в розвитку оперативного мистецтва.

На завершення, акцентуємо увагу на тому, що шлях розвивати вітчизняні Збройні Сили тільки закуповуючи нові зразки ОВТ (модернізуючи існуючі), але не розвиваючи оперативне мистецтво, не приводячи менталітет офіцерського складу до відповідності сучасним умовам обстановки, може закінчитися плачевно.

Якщо вид Збройних Сил не проводить операцію, то у цього виду немає оперативного мистецтва, якщо немає оперативного мистецтва, то немає виду Збройних Сил.

Висновки

1. Успіху у боротьбі з повітряним противником можливо досягти тільки спільним застосуванням

сил і засобів ППО всіх видів Збройних Сил, бойових дій частин (підрозділів) РВіА, дій сил спеціальних операцій і дій частин (підрозділів) спеціальних військ (сил).

2. Основною формою застосування Збройних Сил при вирішенні завдань ППО може бути повітряна оборонна (протиповітряна) операція.

3. Повітряні Сили мають планувати і проводити видову операцію.

4. Бойове застосування військ повітряного командування може здійснюватися у формах протиповітряних, повітряних битв і боїв.

Список літератури

1. Степанов Г.С. Погляди щодо проблемних питань застосування Повітряних Сил в протиповітряній обороні / Г.С. Степанов, В.В. Камінський, М.А. Павленко // Наука і техніка Повітряних Сил Збройних Сил України. – 2018. – № 1(30). – С. 18-23. <https://doi.org/10.30748/nitps.2018.30.03>.

2. Степанов Г.С. Досвід іноземних держав щодо здійснення прикриття об'єктів від можливих терористичних атак (актив) з повітря при проведенні заходів міжнародного рівня / Г.С. Степанов // Наука і техніка Повітряних Сил Збройних Сил України. – 2012. – №1(7). – С. 17-20.

3. Луцишин А.М. Проблеми визначення управління протиповітряною обороною під час проведення операції збройних сил / А.М. Луцишин, Г.С. Степанов, І.А. Костюк // Системи управління, навігації та зв'язку. – 2018. – № 1(47). – С. 52-58.

4. Щипанський П.В. Напрямки розвитку родів авіації та родів військ Повітряних Сил в перспективній структурі Збройних Сил України / П.В. Щипанський, О.В. Пуховий, Г.С. Степанов // Збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського. – 2014. – № 2(51). – С. 83-87.

5. Погляди щодо подальшого розвитку форм і способів застосування Повітряних Сил Збройних Сил України в сучасних операціях (бойових діях) / А.М. Артеменко, О.О. Астахов, В.В. Коваль, О.М. Жарик // Наука і техніка Повітряних Сил Збройних Сил України. – 2015. – № 2(19). – С. 6-9.

6. Загорка О.М. Аналіз підходів для визначення доцільних форм і способів бойових дій угруповань військ (сил) / О.М. Загорка, Р.І. Тимошенко, І.О. Загорка // Збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського. – 2015. – № 1(53). – С. 7-12.

7. Кириченко С.О. Тенденції розвитку збройної боротьби та форм і способів застосування угруповань військ / С.О. Кириченко // Наука і оборона. – 2006. – № 4. – С. 39-42.

8. Лазебник С.В. Розвиток оперативного мистецтва, форм та способів застосування Повітряних Сил / С.В. Лазебник, В.Г. Малюга, О.М. Місюра // Збірник наукових праць Харківського національного університету Повітряних Сил. – Х.: ХНУПС, 2017. – Вип. 5(54). – С. 15-18.

9. Петров В.М. Проблеми оперативного мистецтва Повітряних Сил Збройних Сил України / В.М. Петров, І.М. Тіхонов, О.В. Заболотний // Збірник наукових праць Харківського університету Повітряних Сил. – 2016. – № 4(49). – С. 35-37.

10. Петрушенко М.М. До питання подальшого розвитку форм і способів застосування Повітряних Сил Збройних Сил України / М.М. Петрушенко, В.В. Гамора, В.В. Коваль // Наука і техніка Повітряних Сил Збройних Сил України. – 2011. – № 2(6). – С. 4-6.

11. Ткаченко В.І. Оперативне мистецтво Повітряних Сил в сучасних умовах розвитку воєнної науки / В.І. Ткаченко // Наука і техніка Повітряних Сил Збройних Сил України. – Х: ХУПС, 2009. – № 1(1). – С. 10-13.

12. Шамко В.Є. Розвиток форм і способів застосування Повітряних Сил Збройних Сил України в сучасних умовах ведення збройної боротьби / В.Є. Шамко, О.М. Жарик, В.В. Коваль // Наука і техніка Повітряних Сил Збройних Сил України. – 2018. – № 2(31). – С. 9-15. <https://doi.org/10.30748/nitps.2018.31.01>.

References

1. Stepanov, H.S., Kaminsky, V.V. and Pavlenko, M.A. (2018), "Poglyadi schodo problemnih pitan zastosuvannya povitryanih sil v protipovitryaniy oboroni" [Views on problematic issues of application of air force in air defense], *Science and Technology of the Air Force of Ukraine*, No. 1(30), pp. 18-23. <https://doi.org/10.30748/nitps.2018.30.03>.

2. Stepanov, H.S. (2012), "Dosvid inozemnih derzhav shhodo zdiysnennya prikrittya ob'ektiv vid mozhlyvih teroristichnih atak (aktiv) z povitrya pri provedenni zahodiv mizhnarodnogo rivnya" [The experience of the foreign states in relation to the

implementation of protection of objects from possible terrorist attacks (acts) from air during the events of international level] *Science and Technology of the Air Force of Ukraine*, No. 1(7), pp.17-20.

3. Lutsyshyn, A.M., Stepanov, H.S. and Kostiuk, I.A. (2018), "Problemi viznachennya upravlinnya protipovitryanoyu obo-ro-noyu pid chas provedennya operatsiyi zbroynih sil" [Problem management air defences during the operation of the armed forces] *Control, Navigation and Communication Systems*, No. 1(47), pp. 52-58.

4. Shchipansky, P.V., Puhovy, O.V. and Stepanov, H.S. (2014), "Napryamki rozvitku rodiv aviacii ta rodiv vijsk Povitryanih Sil v perspektivnij strukturі Zbrojnih Sil Ukrainy" [Directions for the development of Branches of Aviation and Armed Services of Air Force in the future structure of the Armed Forces of Ukraine], *Research papers collection of the Center of military and strategic studies of the National University of Defense of Ukraine named after Ivan Chernyakhovsky*, No. 2(51), pp. 83-87.

5. Artemenko, A.M., Astakhov, O.O., Koval, V.V. and Zharik, O.M. (2015), "Poglyadi shhodo podalshogo rozvitku form i sposobiv zastosuvannya Povitryanih Sil Zbrojnih Sil Ukrainy v suchasnih operaciyah (bojovih diyah)" [Views on further devel-opment of forms and methods of the application of the Air Forces of the Armed Forces of Ukraine in modern operations (combat actions)], *Science and Technology of the Air Force of Ukraine*, No. 2(19), pp. 6-9.

6. Zagorka, O.M., Tymoshenko, R.I. and Zagorka, I.O. (2015), "Analiz pidhodiv dlya viznachennya docilnih form i sposobiv bojovih dij ugrupovan vijsk (sil)" [Analysis of approaches for determination of expedient forms and methods of combat actions of grouping of troops (forces)], *Research papers collection of the Center of military and strategic studies of the National University of Defense of Ukraine named after Ivan Chernyakhovsky*, No. 1(53), pp. 7-12.

7. Kirichenko, S.O. (2006), "Tendentsiyi rozvitku zbroynoyi borotbi ta form i sposobiv zastosuvannya ugrupovan vijsk" [Trends in the development of armed struggle and the forms and methods of using groups of troops], *Science and Defense*, No. 4, pp. 39-42.

8. Lazebnik, S.V., Malyuga, V.G. and Misura, O.M. (2017), "Rozvitok operativnogo mistectva, form ta sposobiv zastosuvannya Povitryanih Sil" [Development of major tactics, forms and methods of application of Air Force], *Scientific Works of Kharkiv National Air Force University*, No. 5(54), pp. 15-18.

9. Petrov, V.M., Tikhonov, I.M. and Zabolotny, O.V. (2015), "Problemi operativnogo mistectva Povitryanih Sil Zbrojnih Sil Ukrainy" [Problems of major tactics of the Air Force of the Armed Forces of Ukraine], *Scientific Works of Kharkiv National Air Force University*, No. 4(49), pp. 35-37.

10. Petrushenko, M.M., Gamora, V.V. and Koval, V.V. (2011), "Do pitannya podalshogo rozvitku form i sposobiv zastosuvannya Povitryanih Sil Zbrojnih Sil Ukrainy" [To the issue of further development of forms and methods of the application of Air Forces of Armed Forces of Ukraine], *Science and Technology of the Air Force of Ukraine*, No. 2(6), pp. 4-6.

11. Tkachenko, V.I. (2009), "Operativne mistetstvo Povitryanih Sil v suchasnih umovah rozvitku voennoyi nauki" [Opera-tion art of the Air Forces in modern conditions of the development of military science], *Scientific Works of Kharkiv National Air Force University*, No. 1(1), pp. 10-13.

12. Shamko, Ye.V., Zharyk, O.M. and Koval, V.V. (2018), "Rozvitok form i sposobiv zastosuvannya Povitryanih Sil Zbro-jnih Sil Ukrainy v suchasnykh umovakh vedennia zbroinoi borotby" [Development of forms and methods of application of Air Force of Ukraine under present-day conditions during armed struggle], *Science and Technology of the Air Force of Ukraine*, No. 2(31), pp. 9-15. <https://doi.org/10.30748/nitps.2018.31.01>.

Надійшла до редколегії 22.02.2019

Схвалена до друку 12.03.2019

Відомості про авторів:

Степанов Григорій Сергійович

кандидат військових наук доцент
професор кафедри Національного університету
оборони України ім. І. Черняхівського,
Київ, Україна
<https://orcid.org/0000-0002-9190-2821>

Оріховський Павло Володимирович

старший викладач кафедри
Національного університету оборони України
ім. І. Черняхівського,
Київ, Україна
<https://orcid.org/0000-0003-4309-154X>

Information about the authors:

Hrygorii Stepanov

Candidate of Military Sciences Associate Professor
Professor of the Department of Ivan Chernykhovskij
National Defence University of Ukraine,
Kyiv, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0002-9190-2821>

Pavlo Orihovskiy

Senior Instructor of the Department
of Ivan Chernykhovskij National Defence University
of Ukraine,
Kyiv, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0003-4309-154X>

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ ОПЕРАТИВНОГО ИСКУССТВА ВОЗДУШНЫХ СИЛ В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ

Г.С. Степанов, П.В. Ориховский

Проведен анализ локальных войн и вооруженных конфликтов современности, определено, что ведущая роль в них отводится группировкам воздушного нападения, которые способны решать не только оперативные, но и стратегические задачи. В статье определено, что борьба в воздухе приобретает актуальность, в то же время, меры по повышению эффективности противоборства в воздухе имеют практическую направленность, заключающуюся в разработке новых и модернизации существующих средств вооруженной борьбы, а также совершенствовании способов и тактических приемов применения этих средств, что приводит к переходу от оперативного искусства к тактике. Рассмотрены проблемные вопросы, применение Воздушных Сил, приведены взгляды по развитию оперативного искусства, форм применения Воздушных Сил с учетом современных тенденций ведения вооруженной борьбы.

Ключевые слова: *оперативное искусство, противовоздушная оборона, воздушная оборонная (противовоздушная) операция, группировка войск, Воздушные Силы.*

THE CHALLENGING ISSUES OF AIR FORCE'S OPERATIONAL ART IN THE PRESENT CONTEXT

H. Stepanov, V. Orihovsky

The analysis shows that air assault groupings capable of handling both operational and strategic tasks take the leading role in present-day local wars and armed conflicts. Also aircrafts and unmanned aerial vehicles can be used to make terrorist acts on civil and military objects. The article states that the importance of airborne warfare is gaining momentum. It argues that measures to improve airborne warfare efficiency must have practical focus and include developing new and modernizing the existing means of armed fight, and improving the methods and tactics of their use in order to translate the operational art into tactical actions. The article exposes challenges facing Ukrainian Air Force, and presents opinions about operational art improvement and forms of deployment of Ukrainian Air Force in line with contemporary airborne warfare trends. The Ukrainian Air Force can be deployed in air defense operations. It is proposed to analyse the feasibility and expediency of deploying Ukraine's Air Force in an operation which could become a model operation, be it stand-alone or as part of air defence action. The article further sets out the operation's purpose and components as well as the primary tasks assigned to Ukrainian Air Force. The airborne groupings can be used in air-to-air and anti-aircraft combat. The option presented in this article involves the use of Ukrainian Air Force at the strategic, operational, operational-tactical and tactical levels mindful of the enemy's airborne assault actions, spatial indicators and other factors. The article further argues that Ukrainian Air Force must be developed not only through the procurement and modernisation of weapons and military equipment, but also through the improvement of Ukrainian Air Force's operational art, and lays down the main avenues for this process. The solution of problems in the field of operative art is impossible without increasing the efficiency of military-scientific work, more active participation of scientists of scientific institutions.

Keywords: *operational art, air defense, air defensive (anti-aircraft) operation, grouping of troops, Air Forces.*